

osamdeset godina medaljerstva u hrvatskoj

izložba
u strossmayerovoj
galeriji, 1981.

oto švajcer

Velika izložba »Memorijal Ive Kerdića« u Strossmayerovoj galeriji u Zagrebu, iako je vezana za Kerdićevo ime, zapravo je pregled razvoja medaljerstva u Hrvatskoj u posljednjih 80 godina. Autor izložbe je Vinko Zlamalik, koji je ujedno i pisac opsežnog kataloga. Na toj smotri skupljeno je i predstavljeno javnosti gotovo sve što je značajno i relevantno na području medaljerstva u Hrvatskoj u tih osam decenija. Prezentirana su 73 autora s ukupno 756 izložaka, nesumnjivo impozantan broj. Većina medaljera zastupljena je brojnim radovima, što pruža zakruženu sliku njihova rada i medaljerskog profila, dok je kod nekih pružena mogućnost praćenja čak i njihova individualnog razvoja.

U nemogućnosti da se zaustavimo na svakom autoru, valja općenito utvrditi da je kvaliteta izloženih medalja i plaketa na visokoj razini, jednako od autora kojima je to bila uža specijalnost, kao i od naših poznatih majstora pune plastike, od kojih se većina, s više ili manje angažiranosti, ogledala i u medaljerstvu. Ipak, treba spomenuti, iz prve grupe, iz starije generacije, ponajprije Iva Kerdića kao stožer oko kojega se u prvoj polovici stoljeća kreće naše medaljerstvo, zatim R. Spieglera, M. Wodovu, R. Jean-Ivanovića, J. Čikoša Sesiju i posebno V. Stovičeka. U drugoj grupi nalaze se naša najveća kiparska imena: I. Meštrović, A. Augustinić, F. Kršinić, V. Radauš.

Istodobno, ova nam je smotra pokazala kako je tekao razvoj našeg medaljerstva, kako se ono postupno oslobađalo tradicionalne forme, tražeći nove putove i nova sadržajna i oblikovna rješenja. U tom pomicanju granica izražajnih mogućnosti neka su imena nezaobilazna.

Već se kod Radauša zapaža odstupanje od uvriježene kružnice

u korist nepravilnoga kružnog oblutka s jačim plastičkim strukturiranjem površine, a radikalni se raskid sa starom formom ostvaruje u opusu Želimira Janeša. Prihvatanjem postulata da je medalja skulptura u malom koja treba da živi i koja živi u prostoru, te da nije samo vizuelni nego i taktilni objekt, Janeš je učinio značajan korak prema kiparskim dimenzijama medalje, osamostalivši je u krajnjoj konzekvenciji u skulpturalnu spomenicu, kako to vidimo na Milki Trnini, na Spomenici SIZ-a za kulturu Podravske Slatine, na Zagrebačkom kazalištu mladih i dr. Svojom masom i obrisom, svojim detaljima u kombinaciji s punom plastikom, svojim udubljenjima i prosjecima posjeduju te tvorbe moć čudesnog djelovanja, otvarajući nove prostore stvarnog i imaginativnog. Faktor toga učinka još je i obrada, odnos sjajnih i hrpavih površina, svjetla i tame, koji na fenomenalnom planu tim tvorbama unutar ove discipline osiguravaju poseban status.

Nasuprot ovoj razigranoj imaginaciji stoje medaljerski portreti K. Angelija Radovanija. Strogošću i geometrizacijom oblika čine u sebe zatvorenu cjelinu. Ti su portreti lišeni svake realističke, reducirani su na geometrijsko-kubičnu stilizaciju, u kojoj su linija i njezin individualni treptaj žrtvovani plohi kao primarnom faktoru konstituiranja oblika (Rektorski lanac Zagrebačkog sveučilišta). U karakterizaciji autor poseže za elementarnim znakovima, koji su u svojem sustavu često na dohvat deformacije i lake karikaturnosti, ali uvijek u funkciji određivanja ličnosti i očuvanja integralnosti pojave.

U skulpturalizaciji medalje proširene su njezine međe i dosegnuto je područje sitne plastike, plastike komornog obilježja (B.

Ružić, J. Marinović, B. Avramova, Izvor Oreb, I. Friščić). Na tragu Radauševih inovacija kroči B. Crlenjak, služeći se pravilnim i nepravilnim oblikom medalje za svoje u arhaičnim formama originalno tretirane teme. Iz svijeta simbola i enigmatike, na izvoru pradavnih slika i predodžbi, oblikuje ljudske likove, gnome, toteme i maske, sa čestim pojavom antropomorfnog sunca i njegovih centrifugalnih zraka Antun Babić, istaknut ne samo u našem medaljerstvu, nego i u skulpturi i grafici. Broj medaljera koje bismo mogli svrstati u taj niz vrlo je velik.

Iz mlade generacije već profilirani opus izgradio je Z. Brkić. Njegovim medaljama I. Sabolića, M. Peića, Ž. Janeša, Gubecbega osnovica je realistički koncept s mjestimično jačim plastičkim akcentima, uz sažimanje oblika i linije na čvrst obris profila. On je sigurno najaktivniji u toj mladoj generaciji koja prihvaća medaljerstvo kao medij za umjetničku i likovnu vokaciju.

Materijal ove izložbe toliko je opsežan te novinskom članku nedostaje prostora da se o svakom posebno govori. Stoga nespominjanje svih imena pojedinačno nipošto ne znači i njihovu minorizaciju u vrednovanju.

Na kraju i o katalogu. To je opsežna studija o hrvatskom medaljerstvu od početka stoljeća do danas, u kojoj je kao okosnica i središnji lik postavljen Ivo Kerdić i njegov opus. Od njega kreću i poglavlja te studije, u kojima se prati Kerdićev razvoj i ujedno daje prikaz popratnih pojava u medaljerstvu u Hrvatskoj, koje teku paralelno s Kerdićevim djelovanjem. Drugi dio studije sadrži biografije svih autora i katalog izloženih djela s iscrpnim opisom i svim potrebnim kataloškim podacima, te s više od 350 crno-bijelih reprodukcija. Studi-

ja završava opsežnom bibliografijom. Knjiga je pisana ne samo stručno i s velikim poznavanjem materije o kojoj govori, nego su na zavidnoj visini i njezine formulacije i jezično bogatstvo. Ona daje najširi uvid u hrvatsko medaljerstvo i njegove stvaraoce, o kojima uvodni tekst djelomično pruža zaokružene studijske prikaze. Knjiga će stoga nesumnjivo postati nezaobilazan priručnik za proučavanje medaljerstva u nas, a svojim enciklopedijskim karakterom neobično je vrijedan prilog našoj likovnoj literaturi.

Napokon, treba spomenuti i to da je ova izložba zajednički potihvat Strossmayerove galerije i Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku, koja u svom programu ima predviđeno organiziranje velikih tematskih izložbi, kakva je i ova o našem medaljerstvu.

